

10

INSTITUT ZA ŠUMARSKA ISTRAŽIVANJA
MINISTARSTVA ŠUMARSTVA N. R. HRVATSKE
GODINA 1949 SVEZAK 3

3.009

3009

MASOVNA POJAVA
I
SUZBIJANJE GUBARA

ZAGREB
1949

3009. -

INSTITUT ZA ŠUMARSKA ISTRAŽIVANJA
MINISTARSTVA ŠUMARSTVA N. R. HRVATSKE
GODINA 1949. SVEZAK 3.

MASOVNA POJAVA
I
SUZBIJANJE GUBARA
(LYMANTRIA DISPAR L.)

ZAGREB
NAKLADNI ZAVOD HRVATSKE
1949

PREDGOVOR

Pojava gubara i štete, koje on uzrokuje u našim šumama i voćnjacima, sačinjavaju važan problem za privredu FNR Jugoslavije. Nigdje u Evropi nije taj insekt postao toliko opasan štetnik kao u našoj zemlji. Stoga je masovna pojava i suzbijanje gubara na području Jugoslavije pobudila zanimanje stručnih krugova i u ostalom dijelu evropskoga kontinenta.

Jake navale gubara u našim najvrednijim šumama nizinskog područja periodički traju već decenijima, a koncem ovog decenija proširile su se i na obližnja brdska područja. Te su navale jedan od najvažnijih uzročnika sušenja slavonskih hrastika, poznatih u zainteresiranim krugovima čitavog svijeta po izvanrednoj kvaliteti hrastovine.

Problem pojave i suzbijanja gubara bio je dakle i u prošlosti vrlo akutan. O njemu se u našoj stručnoj literaturi nalaze mnogi vrijedni radovi iz pera stručnjaka prakse i nauke. Ali ipak taj problem nije bio dovoljno zahvaćen i rješavan sve do god. 1948., kad se gradacija toga insekta ponovno razvila u kulminaciju. Te godine započete su jake akcije protiv gubara: u proljeće izvedeni su prvi opsežni pokusi uništavanja gubarevih gusjenica domaćim sredstvom iz aviona, a u jesen i tokom čitave zime obavljani su prvi veliki radovi na uništavanju njegovih legala u svima napadnutim područjima.

Paralelno s razvojem tih akcija pojavila se potreba, da se problem masovne pojave i suzbijanja najopasnijeg štetnika naših nizinskih šuma i voćnjaka još bolje upozna te da se tako još više pomogne operativi u zaštiti tih šuma od daljnjeg sušenja.

U nastojanju, da se toj potrebi udovolji, objavljuje se o naslovnom problemu osam radova suradnjom stručnjaka onih ustanova, koje su neposredno mnogo zainteresirane proučavanjem biologije gubara, uzrocima njegova rasprostranjenja, suzbijanjem, kao i proizvodnjom sredstava za uništavanje toga štetnika. Taj rad izvršen je zajedničkom inicijativom Zavoda za entomologiju i Zavoda za zaštitu šuma Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu te Instituta za šumarska istraživanja Ministarstva šumarstva NR Hrvatske.

O gubaru u našoj zemlji i u inozemstvu publicirano je mnogo radova, ali opsežnijeg djela o njemu u našoj literaturi nema. Danas, kad se u nas razvila oštra borba za sprečavanje daljnjih jakih navala toga insekta, više je nego ikada prije nužno, da se praksi omogući bolje upoznavanje životnih uvjeta gubara i glavnih faktora, koji utječu na njegovu gradaciju. Upoznavanjem njegove biologije i ustanovljivanjem okolnosti, u kojima se on razvija, omogućuje se, da se pravilno usmjeruju zaštitne akcije i da se uspješnije vodi obrana. Stoga se o masovnoj pojavi gubara objavljuju stečena iskustva, nova opažanja i istraživanja u našim krajevima te otvaraju aktuelni problemi istraživanja.

Mogućnost masovnog rasprostranjivanja gubara znatno uvjetuju ekološki faktori. Između tih faktora svakako je jedan od najvažnijih: klimatske okolnosti. To je pitanje u nas tek nedavno temeljito proučeno, te su

tok i rezultati istraživanja objavljeni u prvom svesku izdanja ovog instituta. Daljnja sustavna istraživanja nastavila su se proučavanjem utjecaja klime na gradaciju gubara u nama najbližim karakterističnim razdobljima 1942.—1944. i 1945.—1948. te su u ovom svesku iznesena.

Gubar se može uništavati na različite načine: s pomoću mehaničkih i kemijskih sredstava i biološki. Među njima najefikasnija je upotreba kemijskih sredstava. Da se racionalizira utrošak raznih vrsta insekticida prigodom uništavanja gubarevih legala i gusjenica, izvršila su se laboratorijska ispitivanja kemijskih sredstava, napose u cilju suzbijanja toga štetnika u voćnjacima. Objavljeni rezultati tih ispitivanja ukazuju na mogućnost smanjenja jednog dijela troškova pri akciji suzbijanja gubara s kopna.

Šuma se može sačuvati od brštenja uništavanjem gubarevih legala, kad je taj insekt u stadiju gradacije. Kada pojava gubara na većem području dostigne stadij kulminacije, usto je efikasno sredstvo suzbijanja: uništavanje gusjenica iz zraka, t. j. avio-metodom. Budući da je taj štetnik započeo ponovno napadati naše šume god. 1946., odlučeno je, da se iza prvog pokusa god. 1947. s otopljenim DDT-em, opsežniji pokus ove vrste metodički izvrši god. 1948. također s otopljenim DDT-em, ali domaće produkcije. — U tu svrhu Uprava za zaštitu šuma Ministarstva šumarstva NRH izvršila je opsežne predradnje i organizaciju radova. Institut je u zajednici s naprijed navedenim zavodima proučio postupak na osnovu ranijeg iskustva i laboratorijskih istraživanja. Istovremeno je domaća tvornica »Chromos« proizvela potrebnu količinu insekticida. Metodiku pokusa izradio je i ujedno tehničku organizaciju pokusa vodio je suradnik instituta. Tretiranje šuma insekticidom izvršili su piloti Jugoslavenskog aerotransporta avionom Sanitarne inspekcije Ministarstva narodnog zdravlja NRH.

Sam pokus pokazao je dobar uspjeh; no kako su za praksu osim toga vrlo važni i troškovi suzbijanja gubara avio-metodom, to su i oni u posebnoj radnji objavljeni. Time taj pokus nije završen. Na osnovu stečenih iskustava pokusi i istraživanja se nastavljaju, poglavito u cilju pronalaženja mogućnosti za smanjivanje troškova pri uništavanju gusjenica.

Naša praksa je tokom nekoliko decenija nastojala, da uništavanjem gubarevih legala spriječi sušenje hrastovih šuma. Iako su gdjekad te akcije bile i moralé biti vrlo opsežne, ipak sistematski nisu bili prikupljeni podaci o troškovima takvog suzbijanja. Stoga su i ta istraživanja izvršena, a na osnovu stečenih iskustava se nastavljaju.

Preparat DDT, kojim se praksa danas mnogo služi za uništavanje štetnih insekata, široj stručnoj javnosti malo je poznat. Da se olakša upoznavanje toga insekticida u pril. radnji ukratko su opisani sastav i svojstva preparata »Pantakan«, proizvoda naših kemičara i naše industrije. Pronalaskom toga insekticida i njegova otopljenog oblika omogućeno je, da gubara možemo uspješno uništavati i avio-metodom.

U vezi s iznesenim radovima smatrali smo potrebnim, da se o sušenju slavonskih hrastika u ovom svesku objavi popis publiciranih radova naših i inozemnih autora.

Objavljene rasprave odraz su nastojanja, da se jedan od momentano najaktuelnijih problema u našem šumarstvu i poljoprivredi što bolje i s više strana osvijetli. U tom radu sudjelovale su, osim instituta, četiri ustanove. Uprava instituta zahvaljuje se njihovim suradnicima, što su i uz svoje redovne dužnosti uložili mnogo truda, da ovaj svezak radova što šire zahvati problem masovne pojave i suzbijanja gubara.

SADRŽAJ

	Strana
Predgovor	3
1. Dr. Željko Kovačević — Osvrt na masovnu pojavu gubara	7
2. Dr. ing. Zlatko Vajda — Klimatske okolnosti i gradacija gubara u razdoblju od godine 1942. do 1948.	47
3. Ing. Lea Schmidt — Laboratorijska ispitivanja kemijskih sredstava za uništavanje gubara (Biološki pokusi)	65
4. Ing. Ivan Spaić — Suzbijanje gubara aviometodom	85
5. Ing. Branko Manojlović — Troškovi suzbijanja gubara aviometodom	119
6. Ing. Ivan Spaić — Suzbijanje gubara uništavanjem njegovih legala	129
7. Ing. Viktor Rendeli — O »Pantakanu«	137
8. Bibliografski popis radova o problemu sušenja slavonskih nizinskih šuma	141

TABLE DES MATIÈRES

1. L'apparition en masse de <i>Lymantria dispar</i> L.	7
2. Les conditions climatiques et la gradation des lipares dans la période 1942 à 1948	47
3. Les recherches de laboratoire sur les moyens chimiques pour la destruction des lipares	65
4. La lutte contre le lipare par l'emploi d'avions	85
5. Les frais de la lutte contre le lipare disparate par l'emploi d'avions	119
6. La lutte contre les lipares par la destruction de leurs pontes	129
7. La préparation »Pantakan«	137
8. La liste bibliographique des ouvrages sur le dessèchement des forêts aux vallées de Slavonie	141